

Ahval, 30 Temmuz 2018

Biraz benim duruma benziyor. 1960lı yıllarda TC atletizm milli takımında koşuyordum, Rum olarak. Balkan oyunlarında “soydaşlarıma” karşı yarıştım. Ama bu “entegre” olmam için tabii ki yetmedi. Lefter’e de benziyor.

O da Rum olarak milli forma ile Yunan takımına gol atmıştı. Ama kötü oynadığında bir stat dolusu insan “kefere” diye tempo da tutmuştu. Bu kelimeyi öğrenmem böyle oldu. Bu tür insanlar hep yeniden milli sadakatlerini kanıtlama durumundadırlar. Özil de her iki yana inandırıcı olmak durumunda kaldı. Bir maçta on gol atmak kadar zor bir iştir bu.

Ama kimi neye inandıracaktı, neyi beceremedi? Neden kendini birilerine beğendiremedi? Neden kabul edilmedi? Önce TC milli takımında oynamamayı seçerek, sonra da “farklı” bir devletin liderine destek vererek –seçim öncesi o fotoğraf tesadüf değildi- sırasıyla her iki yanı, bazı

Türkleri ve bazı Almanları, tedirgin etti. Milliliğin dileması zamanımızda böyle sorunlar yaratıyor.

En başta, milliyetçilik “biz-onlar” temelinde var olabiliyor. Hem bizden hem ötekilerden olan biri şüpheyi karşılanır. Ya bizden görünüp onlardansa? Bizden olan biri onlardan da olabilir mi hiç? “Onlardan”, ki ne menem insanlar olduklarını biz biliriz! Ne yapsanız bu şüpheyi yok edemezsiniz. Kriz anında bir stat dolusu insan size saldıracaktır. Milliyetçilikle paranoya üstüne yazılmış ilginç araştırmalar var.

Sonra, millilik vatandaşlık temelinde değil – varsın anayasalar ırk, dil, din farkı gözetilmez desin – ataerki ırk, kabile, kan, soy ve hele din gibi değerlerle içiçedir. Bu “değeri” taşımıyorsanız “sen bizden değilsin” derler. Sizin dediğiniz artık ikincildir. Koca bir ülke, devleti ve kamuoyuyla sizi kendi kadim değerleriyle tartar.

Ve şablona tam uymuyorsanız dışlar. Bu hoş değildir, sıkıntı yaratır, öfkeye neden olur, ama şaşırtıcı sayılmamalı. Hele milliyetçiliğin ne olduğunu anlamışsanız, onu, kendinizi ikna ederek “vatanserverlik” olarak içselleştirmemişseniz...

Dünyamız bugün pratikte böyledir. Uluslararası yarışlarda hep görürüz: Kazanan atlet elinde bir ulusal bayrakla tur atar. O atletin renginden Afrikalı olduğu belli olur, ama o bir Katar, bir Türkiye, bir Fransız bayrağı taşıyabilir. Doğduğu ve içinde büyüdüğü, ailesinin hâlâ yaşadığı ülkenin bayrağı da yanına alıp tur atabilir mi?

Bu nadiren olur – bir kez görmüştüm. Çünkü böyle davranırsa yadırganır, şaşırtır, ve en önemlisi o an milli sevincimizin bir kısmını yok eder. İsteriz ki o kazanan % 100 bizden olsun. Bir anlık kendimizi kandırır, inanır seviniriz. Ama içten içe biliriz “saf kan” bizden olmadığını. İşte milliyetçilik günümüzde bu haliyle vardır.

Mesut Özil ne yapabiliirdi? Çaresiz miydi? Yapacakları vardı ama herkesi memnun etme şansı pek yoktu. Alman formasıyla Türk takımına gol atıp bir turnuada soydaşlarını elese, küsme, alınma, öfke ve suçlama çok muhtemeldir.

“Dönekliği” hatırlatılabilir. Kimileri – milli kimlikleri daha “ileri” olanlar – hain bile diyebilirler.

Alman vatandaşı sıfatıyla Türk milli formayı giyip Alman takımını turnuadan atsa “bunlar entegre olmuyorlar, vatandaşımız olamıyorlar”diyecekler.

Buna benzer lafları kendim için duydum. Spor alanından çok, siyasi tutumum yüzünden. Belki M. Özil'den bir farkım da bu. Tam taraf olmazken başka bir taraf buldum kendime. Her iki milliliği, ve tabii genel olarak milliyetçi ideolojiyi reddetmek böyle bir yoldur. Bu siyasi bir tutum değildir, felsefi ve ideolojik bir tutumdur.

Vatandaşlık bir ülkede yaşamının yasal yordamıdır. O ülkede haklarınız ve görevleriniz vardır. Adaletle derdiniz olmaması için, ama o ülkedeki insanlara karşı saygılı ve samimi olmanız için de normal bir vatandaş olursunuz. Haklarınızı kullanır görevlerinizi yerine getirirsiniz. Spor yaparken de en doğal biçimde takımınız için oynar ve koşarsınız. O kadar.

Ama spor ile milliliği harmallamazsınız. Spora vatan/millet, biz/öteki, ejdat/fetih bulaştırmazsınız. Kendinizi bunların üstünde tutarsanız, bayraklı popülizm yapmazsanız, kitlelerin fetişizminden kâr elde etmezsiniz. Buna karşılık, hem ilerde eleştirenleriniz daha az olur, hem de küçük ama seçkin destekleyicileriniz olabilir.

Ama öte yanda, milli duygularınız varsa, ille de bir milli bayrak taşımak istiyorsanız, milli hisleri olan insanların sizi alkışlamasını istiyor, bunu bekliyor ve bu yolda çaba sarfediyorsanız, buna uygun laflar ederseniz ... artık milliliğin dünyasına girmiş olursunuz. Buna milli/milliyetçi paradigma da derler.

O zaman da dilemler başlar, bir girdaba girmişsinizdir. Ve sizi birileri alkışlar, ötekiler dışlar. Sonra çifte vatandaşlığınız varsa ve milliliklere bulaşmışsanız rüzgâr tersine dönebilir, kimler sizden yana kim karşı anlayamazsınız. Hatanız, size saldıran milliyetçilere kendi milliyetçiliğiniz yüzünden, milliyetçi tepki vermenizdir; oysa milliyetçi olmayan seslere daha fazla önem vermeliydiniz.

Bu yazdıklarımdan cemaatsizleşme, yurtsuzluk ve yalnızlıktan yana olduğumu anlayanlar varsa yanılıyorlar. Benim “grubum” dünyamızda milyonlarca insanı kapsar. Benim gibi düşünen ve hissedenler her ülkede azınlıktır ama bütün dünyada toplamı milyonları bulur. Ve sayılarımız – “bizim” sayılarımız! - artış gösteriyor. Milliyeçilik bir paradigma olarak popülerliğini kaybetmekte. “Yurtseverlik” aldatmacası bu ideolojinin itibarsızlaşmasının işaretidir.

Sporun kişisel yanını spor yapmış olanlar kısmen de olsa hissetmiştir. Bu duygunun sporu seyredenlerin duygularıyla hiç bir ilişkisi yoktur. İkinciler bir sembolün yarışmasını görüyor, onunla bir aidiyet ilişkisi içinde kendilerinden geçiyor.

Sporcunun kendisi aslında kendisiyle yarışır, kendini aşmaya çalışır. Yani sporun millileşmesinde yer almak veya almamak bir tercihtir. Tabii bu tercih bize aşılana eğitimden ve kültürden bağımsız değildir, maalesef.

Bir yanlış anlama olmasın. Sporcunun siyasi görüşü olması bir haktır, hatta vatandaş olarak belki de bir görevdir. Ama “milliyetçilik”, yani bir milli devlet seçiminin yapılması siyasi bir davranış değildir, millilikte taraf olmaktır ve bu yüzden bir milli kimlik sorunudur. Siyaset, milliyetle ve etnisiteyle ilgili değildir, politikalarla ilgilidir.

Siyaset yapmak isteyen sağcı, solcu, liberal, faşist, komünist filan olur. Ama bütün ülkeler için olur. Seçimini bu tür siyasi hareketler arasında yapar. “Vatan/millet” seçmek başka bir şeydir, bu yüzden bu seçimi yapanlar, “siyasetten” bağımsız, sağcıdan komüniste yelpazenin her yanında bulunur.